

...ντόπια. Σὰ Ρωμηοί. Οἱ δικές μου κωμωδίες ἀρέσουν περισσότερο κι' ἀπὸ ξένες τῆς ἴδιας τεχντροπίας καὶ κάνουν περισσότερες βραδυές. Γιατὶ ὁ Ρωμηός, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν οἱ κριτικοί, βρίσκει μέσα κάτι δικό του. Νὰ ἡ μόνη τους ὑπεροχή.

Μ' αὐτὰ ἔλα θέλησα νὰ πῶ πῶς ἡ «Πολυγαμία» εἶνε ἓνα ἔργο δικό μου σὰν κάθε ἄλλο μου, καὶ πῶς ἔχω δὴν τὴν εὐθύνη γι' αὐτό. Στὴν οὐσία δὲ μπαίνω, γιατί δὲν εἶνε δική μου δουλειὰ νὰ τὸ κρίνω. Παρατηρῶ ἔμως, πῶς οἱ περισσότεροι ἀπὸ κείνους ποὺ τὸ ἔκριναν, δὲν ἤξεραν νὰ τὸ κάμουν. Δὲν ἔχουν, φαίνεται, καμμιά ἰδέα τί εἶνε κωμωδία (comédie) τί εἶνε φάρσα (vaudeville) καὶ τί εἶνε ἡ κωμωδία-φάρσα (comédie-vaudeville). Δὲν ξέρουν τί πρέπει νὰ γυρέψῃ κανεὶς ἀπ' αὐτὸ τὸ εἶδος. Ὁ Νιρβάνας ὅμως ποὺ ἔγραψε προχθὲς στὴν «Ἐστία» πῶς ἡ «Πολυγαμία» εἶνε ἓνα «κομμάτι ἔξυπνο, καλοδοαλμένο καὶ φαιδρό», ἔδειξε πῶς ξέρει. Μποροῦσε νὰ πῇ καὶ τὰ ἐναντία, ἀν δὲν τοῦ ἄρεσε τὸ ἔργο, ὅπως στὸ **Θεατρόφιλο**. Ἀδιάφορο! Θέλω νὰ πῶ πῶς τὸ πρῶτο ποὺ ἔχουμε νὰ ἐξετάσουμε σ' ἓνα ἔργο σὰν τὴν «Πολυγαμία», εἶνε ἂν εἶνε ἔξυπνο ἢ κουτό, καλοβαλμένο ἢ κακοβαλμένο, φαιδρὸ ἢ πληκτικό. Ἐγὼ ξέρω πῶς τὸ δούλεψα δέκα χρόνια στὸ κεφάλι μου, γιὰ νὰ τὸ γράψω μιὰ μέρα, καὶ πῶς τὴν γράψα σὰν ὠρίμασε, μονορροῦφι, μὲ ὀρεξι, μὲ γοῦστο καὶ μὲ χαρά. Ἄν γι' αὐτὸ γελά ὁ κόσμος, κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ μὲ κατηγορήσῃ γιὰ **ἐκμετάλλεψη**. Οἱ ἀναγνώστες τῆς «Ἀναθρεφτῆς» μου λιγώνουνται ἀπὸ τὰ γέλια, μὰ κανεὶς δὲ μοῦ εἶπε γι' αὐτὸ πῶς τοὺς ἐκμεταλλεύουμαι. Καὶ τὸ κάτω-κάτω τῆς Γραφῆς, γιατί δὲν εἶχα τὸ δικαίωμα νὰ γράψω κ' ἓνα ἔργο τέτοιο; Φτάνει ποὺ τῶκαμα μὲ εἰλικρίνεια. Ἐχει ἔτσι τὴν ἀξία ποὺ σηκώνει τὸ εἶδος, ὅπως κάθε ἄλλο. Καὶ διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὸ **κατασκευάσμα** ἑνὸς ἄλλου ποὺ δὲ θάτανε συγγραφέας, παρὰ θᾶγραφε μὲ τὸ στανιό, γιὰ νὰ πάρῃ ποσοστά.

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ (*)

Ὁ Γιαννάκης. Νὰν τὰ κατοστήσει.

Ἡ Κυριάκενα. Καλὰ νάσαι παιδί μου καὶ τοῦ λόγου σου.

Ὁ Γιαννάκης. Ἐμένα ἄσε με· (μὲ μικρὸ χαμόγελο) ξέγραφέ με ἔμένα θειὰ Κυριάκενα.

Ἡ Ζαχαρούλα. Ἄκου τώρα κουβέντες Κυριάκενα.

Ἡ Κυριάκενα. Σὲ καλὸ σου Γιαννάκη. Νὰ δαγκάσεις τὴ γλῶσσα σου νὰ δόσει ὁ Θεός.

Ὁ Γιαννάκης. Ὡστε Φλεβάρη γενήθηκε ἡ κυράτσα Ἐρωφίλη;

Ἡ Κυριάκενα. Νάσκε Φλεβάρη.

Ὁ Γιαννάκης. Ἄνε θειὰ Κυριάκενα πῶς ὅποιος γενιέται τὸν κουτσοφλέδαρο ἔχει γούρι.

Ἡ Κυριάκενα. Ὅπου φτωχὸς κ' ἡ μοίρα του παιδί μου.

Ὁ Γιαννάκης. Ὁ Θεός νὰ δόσει ἡ μοίρα τῆς κυράτσας Ἐρωφίλης νὰ εἶναι ὅπως τὴ θέλει· (σὲ λίγο). Σὲ φκαριστοῦμε θειὰ Κυριάκενα γιὰ τὴ συντροφιά σου· μὴν τὴν ἀφίνεις περισσότερο μοναχὴ τὴν κυράτσα Ἐρωφίλη (σταματᾷ λίγο). Νὰν τῆς πεῖς νὰ μὲ συχωρέσει ἂν τῆς ἔκαμα ποτές μου τίποτις.

Ἡ Κυριάκενα. Ἐσὺ νὰν τὴ συχωρέσεις ποὺ θὰ κοινωνήσῃ τὴ νύχτα.

Ὁ Γιαννάκης. Θὰ κοινωνήσῃ; Πῶς ἤθελα νὰ κοινωνήσω κέγώ.

Ἡ Ζαχαρούλα. Τὴ μεγάλη βδομάδα πιά θὰ κοινωνήσουμε οὔλοι μας.

Ὁ Γιαννάκης. Τότες; (μὲ μικρὴ κίνηση τοῦ κεφαλοῦ). Μακάρι. (στὴν Κυριάκενα). Ἐτσι ποὺ λές θειὰ Κυριάκενα.

Ἡ Κυριάκενα. Πάου κέγώ· στὸ Γιαννάκη). Περαστικὰ παιδί μου καὶ καλὴ ταχινή.

Ὁ Γιαννάκης. Στὸ καλὸ θειὰ Κυριάκενα.

Ἡ Κυριάκενα. Καλὴ νύχτα σας. (στὴ Ζαχαρούλα μυστικᾶ). Λοιπὸ στὴν ἐκκλησιά.

Ἡ Ζαχαρούλα. Ναί· (δυνατᾶ). Καληνύχτα Κυριάκενα. Καλὴ ταχινή.

Ὁ Γιαννάκης. Θειὰ Κυριάκενα νὰ πεῖς τίς ἐφκές μου τῆς κυράτσας Ἐρωφίλης.

Ἡ Κυριάκενα. Μετὰ χαρᾶς σου· (βγαίνει καὶ τὸ χιονόνερο σφουρίζει ἀπὸ τὴν πόρτα).

Ὁ Γιαννάκης. Κρύο ποὺ κάνει ἔ; (πιάνοντας τὸ κεφάλι του). Ὡχ Θε μου!

Ἡ Ζαχαρούλα. Καιρὸς τοῦ γυῖόκα μου· (κάθεται κι ἀφτὴ στὴ θέση τῆς).

Ὁ Γιαννάκης (σὲ λίγο). Τὴν πέρναγα μάνη τὴν Ἐρωφίλη μεγαλύτερη.

Ἡ Ζαχαρούλα. Τὰ κορίτσια γυῖόκα μου ξεπετάγονται βλέπεις μονοκοπανιᾶς.

Ὁ Γιαννάκης. Καλὸ κορίτσι ἡ Ἐρωφίλη.

Ἡ Ζαχαρούλα. Ἀμ καλὸ κι ἄξιο.

Ὁ Γιαννάκης. Καὶ γερό.

Ἡ Ζαχαρούλα. Νάσκε γυῖόκα μου γερό.

Ὁ Γιαννάκης (πικραμένα). Γερό ὡμορφο προκομένο ἄξιο. Καλότυχος ποὺ θὰν τὸ πάρει.

Ἡ Ζαχαρούλα. Καλότυχος ἔ; (μᾶπιστο χαμόγελο). Ἀμ φκιάζει λίγο ἡ κατάστασή μας νὰν τὴν πάρεις ἐσὺ γυῖόκα μου. Εἴσατε ἀκόμα μικροὶ κ' οἱ δυὸ σας.

Ὁ Γιαννάκης. Ἄ μάνη· δὲν εἶναι γιὰ μένα τέτιζ φεγκαρροστήθα.

Ἡ Ζαχαρούλα. Γιατί γυῖόκα μου;

Ὁ Γιαννάκης. Γιατί λές; Γιατί κι ἀφτὴ μάνη εἶναι σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ ὄνειρά μου. Εἶναι κι ἀφτὴ σὰν τὰ βουνὰ τῆς πατρίδας μου ποὺ δὲ θὰν τάνεβῶ ποτές μου· (συμαζέδοντας τὰ πόδια του). Ὡχ !....

(*) Ἡ ἀρχὴ του στὸν ἀριθ. 480.

Ἡ Ζαχαρούλα. Ἀκου καὶ κουδέντες ποὺ σοὺ κάνει.

Ὁ Γιαννάκης (δνειρεμένα). Καὶ τῆς πᾶει τόσο ὁμορφα ἐκείνη ἢ ποδιά ποὺ φορεῖ, θαρεῖς καὶ μοσκοβολάει ἀπάνου τῆς (πιάνοντας τὰ μαλιά του). Θὰ ἤθελα μᾶνα μου νὰ μοῦ γίνονταν ἐκείνη ἢ ποδιά τῆς τὸ προυσκέφαλο τοῦ θανάτου....

Ἡ Ζαχαρούλα. Γυιόκα μου γιὰ τί λές τέτια λόγια; Ἡ ποδιά τῆς θὰ σοὺ γίνει τὸ προυσκέφαλο τῆς ζωῆς....

Ὁ Γιαννάκης. Μαγνάδι εἰ; Μανούλα μου μὴν ξεχνᾷς τὴν Ξωθιά τοῦ παρκαμυθιοῦ. Ἐπειτα ἐγὼ δὲν εἶμαι βασιλόπουλο

Ἡ Ζαχαρούλα (ζωερὰ κάπως). Ἄ δὲν εἶσαι βασιλόπουλο γυιόκα μου, εἶσαι ὁ Γιαννάκης τῆς χήρας ὁ γυιὸς ποὺ ἄρπαξε τὸ μαγνάδι τῆς Νεράιδας καὶ τὴν κέρδισε (ὁ Γιαννάκης κουνάει τὸ κεφάλι του καὶ κάνει μορφασμό). Νάσκε γυιόκα μου καὶ στὰ βουνα θάνει καὶ τὴ Ρωφίλη θὰν τὴν κάνεις τέρι σου.

Ὁ Γιαννάκης. Ἀχ μανούλα μου. Δὲς μου πρῶτα ζωή.... (σὲ λίγο). Πῶς ἤθελα νὰ σοῦ λεγα ἐσένα τὸ στερνό μου τὸ τραγούδι.... (διακόδοντας τὴν κουβέντα τους κι ἄξαφνα). Μᾶνα δὲ μοῦ λές καλήτερα ἐσὺ κανὰ παρκαμύθι Χριστογενιάτικο ὅ,τι θέλεις νὰ περάσει κ' ἡ ὥρα;

Ἀνοίγει μὲρμή ἢ πόρτα καὶ μπαίνει ὁ Σωτήρης παιδί ὡς 15 χρονῶ. Φυσομανάει ὁλοένα ὄξω. Ὁ Σωτήρης εἶναι ραντισμένος ἀπὸ τὸ χιονόνερο καὶ κρατᾷ στὰ χέρια του μισὸ καρτέλι φωμὶ κῆνα χάρτινο χωνὶ μέλις.

Ὁ Σωτήρης. Καλησπέρα σας (στὴ Ζαχαρούλα). Μᾶνα ποῦναι τὰ γκεϊό; (πέρνοντας ἀπὸ τὸ παρκαμύθι τὰναποδογυρισμένο ἄγκειό). Ἄ δῶναι (γυρνᾷ πάλι στὴν πόρτα) Ἐφερα λίγο γάλα τοῦ Γιαννάκη (βγαίνει μιὰ στιγμή καὶ ξαναμπαίνει μὲ τὰ γκεϊό γιομάτο γάλα καὶ κλεῖ καλὰ τὴν πόρτα). Ἀργησα εἰ;

Ὁ Γιαννάκης. Παράργησες μάλιστα. Καὶ τὸ γάλα ποὺ τῶχες;

Ὁ Σωτήρης. Καρτέραγε καλότυχο ἀπόξω ὁ γαλατάς.

Ἡ Ζαχαρούλα. Ἰσα μὲ τὰ τῶρα γυρῶναι;

Ὁ Σωτήρης. Ἰσα μὲ τὰ τῶρα μαθῆς (βγάνοντας καὶ γαζέτες ἀπὸ τὴν τσέπη του). Νὰ καὶ τούτα δυὸ δραμούλες καὶ μιὰ δεκαρούλα· βάλτε καὶ σαράντα λεφτὰ τὸ γάλα εἰκοσιπέντε τὸ φωμὶ καὶ μιὰ δεκάρα οἱ ἐλιές καὶ λογάριασε. Μᾶνα πεινάου ἐγὼ.

Ὁ Γιαννάκης. Φάει. Κάνει πολὺ κρύο ὄξω;

Ὁ Σωτήρης. Οὐ!

Ἡ Ζαχαρούλα. Ἀπὸ δυὸ κι ὀγδόντα πέντε ἔπεσε στὸ μερτικό τοῦ καθενοῦ; (βάνει τὰ λεφτὰ στὴν τσέπη τῆς).

Ὁ Σωτήρης. Τόσο ἔπεσε στὸ μερτικό τὸ δικό μου. Ἄλλουνῶνε ἔπεσε πολὺ περισσότερο. Βάλτε μᾶνα νὰ φάμε πεινάου σοὺ λένε.

Ἡ Ζαχαρούλα. Τί νὰ βάλω; (δείχνοντάς του τὸ φωμὶ). Νὰ κόψε καὶ φάει.

Ὁ Σωτήρης (κόδοντας). Ἐσεῖς πῶς φάγατε; Ὁ Γιαννάκης δὲ θὰ πιεῖ γάλα;

Ἡ Ζαχαρούλα (στὸ Γιαννάκη). Νὰ σοὺ τὸ ζεστᾶνω γυιόκα μου; (πᾶει νὰ βάλει τὰ γκεϊό στὴ φουβού).

Ὁ Γιαννάκης. Δὲ θέλω μᾶνα.

Ὁ Σωτήρης. Ἐσὺ Γιαννάκη εἶσαι ἄρρωστος καὶ δὲν πειράζει. Δὲ θυμᾶσαι τί λέει ὁ λόγος; Ἀσθενὴς καὶ ὁδοιπόρος.

Ὁ Γιαννάκης. Δὲν ἔχω ὁρεξή. (τοῦ ξεφέδγουν δυὸ τρεῖς φωνές). Ὠχ!.... ὦχ!.... ὦχ!....

Ἡ Ζαχαρούλα. Τ' εἶς γυιόκα μου; Μὴν κρυώνεις; Νὰ σοὺ ζεστάνω λίγο γάλα νὰν τὸ πιεῖς καὶ νὰ πέσεις πιὰ στὸ κρεβάτι σου; βάνει τὰ γκεϊό στὴ φουβού· ὁ Σωτήρης τρώει μὲ πολλὴ ὁρεξή ξερὸ φωμὶ κ' ἐλιές).

Ὁ Γιαννάκης (στὸ Σωτήρη). Πές μας λοιπὸν πῶς εἶταν τὸ παρκαμύθι;

Ὁ Σωτήρης (μασώντας κιόλας). Ἐμεῖς δὲν εἶχαμε παρκαμύθι. Εἶχαμε Ἀγιά Σοφιά....

Ὁ Γιαννάκης. Ἀγιά Σοφιά εἰ; Χαράστη!

Ὁ Σωτήρης. Ἀγιά Σοφιά μαθῆς μὲ τοὺς κουμπέδες τῆς μὲ τὰ καμπαναριά τῆς μῦλα ποὺ λές. Τὴ βαστάγανε τέσεροι μεγάλοι. Ἐμεῖς λέγαμε τὰ κάλαντα καὶ παίζανε τῆργα. Ἐγὼ βῆγα τὴ βέργα.

Ὁ Γιαννάκης. Γυρῶστε ἓνα γύρο;

Ὁ Σωτήρης. Οὐ! οὐλοῦθε πήαμε. Τῶρα τὴ νύχτα γυρῶσαμε τὴ καφενέδες. Νὰ ἴδεῖς μάλιστα Γιαννάκη τί ἄκουσα σῆναν καφενέ.

Ὁ Γιαννάκης. Τί ἄκουσες; (πνιχτά). Ὠχ! ὦχ!

Ὁ Σωτήρης. Σὲ κείνο τὸν καφενέ ἔτυχε νὰ βγάλω ἐγὼ τὸ δίσκο. Ποὺ λές λοιπὸν σῆνα τραπέζι; εἶταν τέσεροι πέντε καὶ συζητάγανε δυνατά. Ἀμα ἔφτασα κοντὰ τους μὲ κοιτάει ἓνας μὲ ματογυῶλια καὶ μοῦ λέει: δὲν εἶσαι ὁ ἀδερφός τοῦ Γιαννάκη; Ναι τοῦ λέου.

Ὁ Γιαννάκης. Ποιὸς εἶταν;

Ὁ Σωτήρης. Δὲν ξέρω. Ποὺ λές τὸ λοιπὸ μοῦ λέει: ἀφοῦ εἶσαι ἀδερφός τοῦ Γιαννάκη νὰ μιὰ πεντάρα καὶ μοῦριξε ποὺ λές μιὰ πεντάρα στὸ δίσκο. Ὑστερὶς ποὺ λές σὺν ἔφεβγα ἐπῆρε τὰφτί μου ποῦλεε τοῦν ἄλλουνῶνε: Εἶναι λέει ἀδερφί τοῦ Γιαννάκη τοῦ ποιητῆ ποὺ ἔκαμε λέει τὰ τραγούδι τοῦ βουνοῦ κῆγραψαν λέει ἃ θυμόσατε πῶς ἀφτὸς λέει θὰ μορφώσει τὴ Γλώσσα λέει καὶ τὴν Ποίηση τὴ Ρωμέηκη. Δὲν ἄκουσα ἄλλα γιὰ τί εἶμουν πιὰ μακριὰ ἀπὸ κείνο τὸ τραπέζι.

Ὁ Γιαννάκης. Ἐτσι εἶπε; ὦχ! καὶ δὲν τονὲ γνώρισες λές;

Ὁ Σωτήρης. Ὁχι.

Ὁ Γιαννάκης. Θὰ εἶταν κανέννας ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς κριτικούς τῶν καφενέδων. Ὠχ!

Ὁ Σωτήρης. Ἐκεῖνος σὲ παίνεψε Γιαννάκη!

Ἡ Ζαχαρούλα. Πές πῶς ζεστάθηκε (βγάνοντας τὰ γκεϊό ἀπὸ τὴν ἐστία τὸ φέρνει κοντὰ στὸ Γιαννάκη). Πιὲ μιὰ σταλιά γυιόκα μου. Πῶς θὰ πλαγιαῖς θεονύστικος; (τὸν βάνει κοντὰ του).

Ὁ Γιαννάκης. Δὲ μπόρῶ μᾶνα (πνιχτά). Ὠχ!

Ἡ Ζαχαρούλα. Μὲ τὸ στανίδ γυιόκα μου. Μὴ σὲ νιάζει ποῦναι παρκαμύθι· οἱ ἄρρωστοι τρῶνε. Πιὲ δυὸ γουλιές μονάχα.

Ὁ Γιαννάκης. Μὰ δὲν ἔχω ὁρεξή μᾶνα.

Ἡ Ζαχαρούλα (ἐπιμένοντας). Φάει γυιόκα μου. Φάει νὰ βάλω κ' ἐγὼ ἢ κακομοῖρα καμιά μπουκιὰ στὸ στόμα μου.

‘Ο Γιαννίκης. Θά δοκιμάσω μάνα· (βάνει τὸ χέρι τοῦ στῆγχειό. Πέρνει τότες κ’ ἡ Ζαχαρούλα ἓνα κοματάκι ψωμί καὶ ψεφτομασάει. Σὲ λίγο ὁ Γιαννίκης ἀφοῦ ἔφερε τῶγχειὸ μιὰ φορὰ στὸ στόμα του τᾶφισε ὕστερις καὶ τὸ παραμέρισε μὲ κάπιο μορφασμὸ πὺ δὲ μπόρεσε νὰν τοῦ ξεφύγει).

‘Η Ζαχαρούλα. Τ’ ἔεις γυιόκα μου; (μὲ πόνο). Δὲν εἶσαι καλῆτερα σήμερα; (ἀφίνει κι ἀφτὴ μισομασημένο τὸ ψωμί της). Τί θέλεις; Θέλεις νὰ πλαγιάσεις;

‘Ο Γιαννίκης. ‘Οχι μάνα· ἄλλοι θέλω. (‘Η Ζαχαρούλα τὸν κοιτάζει μὲ σπαραγμό· σὲ λίγο ἐκείνος· Μάνα μὲ κανεὶς μιὰ χάρη;

‘Η Ζαχαρούλα. Καὶ μὲ ρωτᾷς Γιαννίκα;

‘Ο Γιαννίκης. Κεῖ πάνου στὴ πατρίδα μας θυμᾶσαι; σὰν τέτοια ὥρα κόβουνε τὴν κουλούρα καὶ βλέπουνε τὴ μοίρα τους. Δὲ θὰν τὴν κόψουμε κἄμεις; (ἡ Ζαχαρούλα τὸν κοιτάζει ἀλαφιασμένα). ‘Ε;.... (ἐκεῖνος κᾶνει νὰ χαμογελάσει μὰ κατσοφιάζει καὶ πνίγει μικροὺς στεναγμούς). Θὰ πεῖς πούναι ἡ κουλούρα; (δείχνει τᾶπομεινάδι τοῦ ψωμιοῦ). Τοῦτα νὰ κάμουμε ἐμεῖς κουλούρα.

‘Ο Σωτήρης (μὲνδικοφῆρος). Καλὰ λέει μάνα.

‘Η Ζαχαρούλα. ‘Οπως θέτε.

‘Ο Γιαννίκης (στὸ Σωτήρη). Κόψε ἐσύ· (στὴ Ζαχαρούλα). Μάνα πόσα κομάτια θὰ κόψει;

‘Η Ζαχαρούλα. Τέσερα.

‘Ο Γιαννίκης. Γιατί τέσερα;

‘Η Ζαχαρούλα. Τρία ἐμᾶς κ’ ἓνα τοῦ σπιτιοῦ.

‘Ο Γιαννίκης. Νὰ βάλουμε κι ἄλλο μάνα.

‘Η Ζαχαρούλα. Γιὰ ποῖνε γυιόκα μου τᾶλλο;

‘Ο Γιαννίκης (σιγὰ σιγὰ). Νὰ βάλουμε ἓνα γιὰ τὰ βουνά μας.

‘Ο Σωτήρης. Καλὰ λέει μάνα· καλὰ λέει!

‘Η Ζαχαρούλα. Νὰ βάλουμε ἓνα καὶ γιὰ τὰ βουνά μας.

‘Ο Γιαννίκης. Κι ἄλλο ἓνα μάνα.

‘Η Ζαχαρούλα. Τᾶλλο γιὰ ποῖον;

‘Ο Γιαννίκης (σιγότερα καὶ συσταλτικά). Γιὰ τὴν ‘Ερωφίλη· (ὁ Σωτήρης ξαφνιαίνεται).

‘Η Ζαχαρούλα. Καλὰ λές. Τὸ ξέχασα. ‘Εξη τὸ λοιπὸν (στὸ Σωτήρη). Κόψε λοιπὸν ἔξη· (ὁ Σωτήρης κᾶδει μὲ τὸ σουγαδάκι τοῦ ἀπὸ τᾶπομεινάδι τὸ ψωμί τὰ ἔξη κομάτια. ‘Η Ζαχαρούλα βγάνει τίς γαζέτες ἀπὸ τὴ τζέπη της καὶ ψάχνει). Νὰ τοῦτο τὸ νικελάκι νὰ βάλουμε· (πέρνει ἓνα κομάτι καὶ χώνει μέσα του τὸ νικέλινο νόμισμα· ὕστερα τὰ βάνει ὅλα μέσα στὴν ποδιά της καὶ τὰνακατόνει. Προχωρεῖ στὸ Γιαννίκα). Πάρ’ ἓνα κομάτι.

‘Ο Γιαννίκης (πέρνοντας ἓνα). Τοῦτο εἶναι γιὰ τὸ σπῖτι· (τᾶφίνει χάμου).

‘Η Ζαχαρούλα. Πάρε τώρα τὸ δικό σου.

‘Ο Γιαννίκης (πέρνοντας ἄλλο). Τοῦτο γιὰ τὰ βουνά μας· (τᾶφίνει καὶ πέρνει ἄλλο). Τοῦτο μάνα εἶναι τῆς ‘Ερωφίλης· (ἡ Ζαχαρούλα πικροχαμογελάει· ὁ Γιαννίκης τᾶφίνει κι ἀφτὸ καὶ πέρνει ἄλλο). Τὸ δικό μου μάνα· τὸ ψάχνει).

‘Η Ζαχαρούλα. Γειά σου· (στὸ Σωτήρη). Πάρε κἄν τὸ δικό σου· (ὁ Σωτήρης τὸ πέρνει καὶ τὸ ψά-

χνει). ‘ΑΣ πάρω τώρα κἄν τὸ δικό μου· (τὸ πέρνει καὶ κατεβάζει τὴν ποδιά της).

‘Ο Γιαννίκης. Τίποτις· (στὸ Σωτήρη) δὲν τὸ βρήκες ἐσύ Σωτήρη; (ἀφίνει τὸ δικό του καὶ πέρνει τὸ κομάτι τοῦ βουνοῦ).

‘Ο Σωτήρης (μασώνοντας τὸ κομάτι του). ‘Οχι Γιαννίκα.

‘Η Ζαχαρούλα. Οὔτε στὸ δικό μου εἶναι το.

‘Ο Γιαννίκης (δείχνοντας τὸ κομάτι τοῦ σπιτιοῦ). Κοίτα καὶ τοῦ σπιτιοῦ μάνα· οὔτε δὴ εἶναι· (τᾶφίνει· πέρνει ἡ Ζαχαρούλα τὸ κομάτι τοῦ σπιτιοῦ κι ὁ Γιαννίκης τῆς ‘Ερωφίλης). Δὲν εἶναι οὔτε στοῦ σπιτιοῦ;

‘Η Ζαχαρούλα. Οὔτε δὴ. ‘Αμ τότες θᾶναι στῆς Ρωφίλης.

‘Ο Γιαννίκης (μὲ ἀπιαστο χαμόγελο). Νάτο ἐδὼ· ναι στῆς ‘Ερωφίλης (τᾶφίνει).

‘Ο Σωτήρης (μὲ φανερὴ λύπη). Μπὰ συφορά! Γιὰ κοίτα πὺ ἔτυχε! ‘Ακοὺς δῆξ ἀπὸ τὸ σπιτικό μας!....

‘Ο Γιαννίκης. Καλὸ νὰν τῆς ἔρθει.

‘Η Ζαχαρούλα. ‘Αδριο νὰν τῆς τὸ ποῦμε.

‘Ο Γιαννίκης (σιγὰ καὶ κουρασμένα). Νὰν τῆς τὸ πεῖτε σεις. (πνιχτὰ) ‘Ωχ! ὦχ! (σὲ λίγο). Μάνα λέου πιά νὰ ξαπλωθῶ.

‘Η Ζαχαρούλα. Μπὰ γυιόκα μου, ξαπλόσου μαθές. ‘Ετοιμα στρωμένα εἶναι....

‘Ο Γιαννίκης (σηκόνεται μὲ στενοχώρια). Πάνε τὰ κᾶτῃ μου πιά....

‘Η Ζαχαρούλα (κοιτάζοντάς τον μὲ σπαραγμό). Δὲ θέλεις;

‘Ο Γιαννίκης. ‘Οχι.... Εἶναι ἔτοιμα;

‘Η Ζαχαρούλα (σηκόνοντας τὸ σκέπασμα). ‘Ελα λοιπὸν νὰ κουκουλοθεῖς· (ὁ Γιαννίκης ξετυλίγει τὸ μποξὰ ἀπὸ πάνου του καὶ τὸν πετάει ἔτσι κάπου· ὕστερις ἔρχεται βιαστικά καὶ τρεκλὰ καὶ πέφτει μῦλα του τᾶλλα ρούχα στὸ κρεβάτι. ‘Η Ζαχαρούλα τὸν σκεπάζει καλὰ.

‘Ο Γιαννίκης (ἀπὸ τὸ κρεβάτι). Γρ... γρ... γρ... (τρέμουν οἱ μασέλες του).

‘Η Ζαχαρούλα. Κρυένεις; ἔ; ἔτσι στὴν ἀρχή· τώρα θὰ ζεσταθεῖς γυιόκα μου· (ὁ Σωτήρης κοιτάζει χαζά).

‘Ο Γιαννίκης (μὲ τὸν τρόμο τῶ ζοντιῶν του). Δὲ γρ... γρ... γρ... γρ... ἔ... γρ... νω... γρ... Ζεστά... γρ... γρ... θηκα γρ... γρ... πιά... γρ...

‘Η Ζαχαρούλα. ‘Ακόμα θὰ ζεσταθεῖς· (τοῦ συγυρίζει τὰ σκεπάσματα). Πῶς εἶσαι τώρα γυιόκα μου;

‘Ο Γιαννίκης (μὲ λιγότερο τρεμόδοντο). Καλὰ· μαι... γρ... γρ... τὴν προσεφκή μου... γρ... γρ... δὲν ἔκαμα... γρ...

‘Η Ζαχαρούλα. Δὲν πειράζει· κάμε τὴ ξαπλωμένο. (‘Ο Γιαννίκης μισοκλεί τὰ μάτια του καὶ τὰ νοιγόκλεισμα τοῦ χειλιῶνε του δείχνει πῶς προσέφκεται· ὁ Σωτήρης τὸν κοιτάζει χαηλωμένα. Σὲ λίγο πὺ ὁ Γιαννίκης ἀνοίγει τὰ μάτια του). Τὴν ἔκαμες γυιόκα μου;

‘Ο Γιαννίκης (ἡσυχότερος). Ναί... γρ... (στὸ Σωτήρη) Σωτήρη μάγαπᾶς; γρ... γρ...

‘Ο Σωτήρης (μὲ συγκίνηση). Σάγαπάου λέει; Τί λόγος εἶν’ ἐφτοῦνος;

‘Ο Γιαννάκης. Θέλω νὰκούσω. . . γρ. . . γρ. . . κέγώ τὰ κάλαντα. . . γρ. . .

‘Ο Σωτήρης. Καὶ θέλεις νὰ στὰ πῶ ; . . . ἀκου λέει. . .

‘Ο Γιαννάκης. Ναὶ μὰ ὄχι ὅπως τὰ λέγατε γρ. . . μὲ τὴν ἁγία Σοφία. . . γρ. . . Ὅπως σοῦ τὰμαθε ἦ μάνα· ὅπως τὰ λέγανε κεῖ πάντοτε στὴν πατρίδα. . . γρ. . . γρ. . . Τὰ θυμᾶσαι ; . . .

‘Ο Σωτήρης. Μὰ δὲν τὰ θυμᾶμαι λέει !

‘Ο Γιαννάκης. Θὰ μοῦ τὰ πεῖς τὸ λοιπὸ ; γρ. . . γρ. . .

‘Ο Σωτήρης. ‘Ο ὀρισμὸς σου Γιαννάκη (ἀρχίζει μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ σκοπὸ καὶ τὰ ψέλνει).

Χριστόγενα· πρωτόγενα· πρώτη γιορτὴ τοῦ κόσμου· βγάτε ἰδέστε καὶ μάθετε πὼς ὁ Χριστὸς γενιέται· Γενιέται κι ἀνασταίνεται στὸ μέλι καὶ στὸ γάλα μέλι νὰ τρῶνε οἱ ἄρχοντες καὶ γάλα οἱ ἄφροντες καὶ στὸ μελισσοβότανο νὰ λούζονται οἱ κυράδες· Κυρὰ ψηλὴ κυρὰ λιγνὴ κυρὰ καμαροφρύδα κυρὰ μου τὸν ὑγιόκα σου καὶ τὸν πρωτότοκό σου γιὰ λούστονε καὶ χτένιστον καὶ στεῖλτον στὸ σχολεῖό του· νὰν τονε δαίρει ὁ δάσκαλος μὲ τρία κλωνάρια μύσκο καὶ νὰν τοῦ σκούξουν τὰ παιδιὰ : μωρὲ μοσκοδαρμένε μωρὲ καὶ ποῦν’ τὰ γράμματα μωρὲ καὶ ποῦναι ὁ νοῦς σου ; Τὰ γράμματα εἶναι στὸ σχολεῖο κι ὁ νοῦς μου· στίς κοπέλες ἐδῶ πέρα κι ἀντίπερα πέρα στὴ μαβρομάτα ποῦχει τὰ μάτια σὰν ἐλιές τὰ φρύδια σὰ γαιτάνι καὶ τοῦ κοράκου τὸ φτερό τῷχει χαμπανοφρύδι.

(Σταματᾷ τὸ ψάλσιμο). Καὶ τοῦ χρόνου μὲ τὸ καλό.

‘Η Ζαχαρούλα. Ἀμήν Χριστέ μου !...

‘Ο Γιαννάκης (μὲ δάκρια στὰ μάτια). Νᾶσαι καλὰ Σωτήρη... (σὰ νὰ μονολογοῦσε) Χρόνια... χρόνια πὼς περάσατε...

‘Ο Σωτήρης (στὴ Ζαχαρούλα). Μὰ γιατί τὰ λένε ἔτσι στὴν πατρίδα μας μάνα ;

‘Η Ζαχαρούλα (λίγο ξάστοχα). Κέκεϊ πιά δὲ θὰν τὰ λένε ἔτσι.

‘Ο Γιαννάκης. Ὅχι μάνα· στὰ βουνὰ ἔτσι θὰν τὰ λένε· δὲν μπορεῖ νὰν τὰλάζανε...

‘Η Ζαχαρούλα. Στὰ βουνὰ ἔτσι θὰν τὰ λένε...

‘Ο Σωτήρης. Δὲ ντρέπεσαι μάνα, πουθενὰ πιά δὲ θὰν τὰ λένε ἔτσι. Δὲν πᾶς νὰν τὰ πεῖς ἐδῶ ἔτσι νὰ σὲ πάρουνε μὲ τὰ λεμόνια.

‘Ο Γιαννάκης (ἀφαιρεμένα). Ὅχι· στὰ βουνὰ! ὄχι στὰ βουνὰ !... (ψιθυρίζει στίχους του :)

Τὸ βλέπεις κεῖνο τὸ βουνὸ ποῦναι ψηλὸ καὶ μέγα ; Εἶναι ἡ κορφὴ τοῦ ἀπάτητη παρθένου τιμημένη ! ἀπὸ τὰ ριζοβούνια τοῦ τινε θωράω καὶ τρέμω καὶ μόνο τὴ φαντάζουμαι καὶ φαντασία δὲν ἔχω... (τοῦς κόβει).

Μανούλα δὲ νυστάζω ἀκόμα. Πές μας ἐσὺ καὶ νὰ παραμυθᾷς νὰ μὲ ναναρίσει κιόλας. Πές μας μάνα νὰ ζεῖς.

‘Η Ζαχαρούλα (καθιζόμενη ἀπαλὰ στὸ κρεβάτι.—‘Ο Γιαννάκης παραμερίζει τὸ κορμί του νὰν τῆς ἀφίσει περισσότερη θέση· ὁ Σωτήρης κάθισε στὴ φω-

τιὰ κοντὰ κ’ ἐτοιμάζεται νὰ προσέξει). Ποιὸ θέλεις ;

‘Ο Γιαννάκης. Ὅποιο θέλεις ἐσὺ.

‘Ο Σωτήρης. Ἀληθινὸ νᾶναι μάνα.

‘Ο Γιαννάκης. Καλὰ λέει μάνα. Πές μας τὴν ἱστορίαν τοῦ «Δαχτυλιδιοῦ».

‘Η Ζαχαρούλα (μὲ φρίκη γιὰ τὴν ἀξαφνιά). Τῷ Δαχτυλιδιοῦ ; !...

‘Ο Γιαννάκης. Ναὶ μάνα.

‘Η Ζαχαρούλα (κατορθόνοντας νὰ συνέρθῃ). Ἄς ποῦμε τὴν ἱστορίαν τοῦ Δαχτυλιδιοῦ. Ἐγὼ ἔλεγα νὰ πῶ Χριστογενιάτικα καλῆτερα.

‘Ο Γιαννάκης. Ὑστερα μάνα.

‘Η Ζαχαρούλα. Καλὰ τὸ λαιπὸν. Ἀρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ καὶ καλησπέρα σας.

‘Ο Γιαννάκης. Καλησπέρα σας.

‘Ο Σωτήρης. Μὰ δὲν εἶναι παραμῦθι μάνα τὸ «Δαχτυλίδι».

(Ἀκολουθεῖ)

ΓΙΑΝΗΣ ΚΑΜΠΥΣΗΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Γιὰ νὰ μείνῃ ὁ Νουμᾶς τ’ ἀγαπημένον περιοδικὸ τῶν Δημοτικιστῶν πρέπει νὰ εἶναι στ’ ἀλήθεια ἐλεύτερο βῆμα καὶ νὰ τὸν διευτύνῃ ἡ ἰσότης καὶ ἡ Δικαιοσύνη. Ὁ κ. Γιαννιδὲς, ἕνας στρατιώτης τῆς ἰδέας καὶ αὐτὸς, ἔγραψε μιὰ κριτικὴ γιὰ τὴν κριτικὴ ποὺ κάνει ὁ Παλαμᾶς γιὰ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸν του. Δὲν ξέρω τί γράφει ἡ κριτικὴ αὐτὴ καὶ κατὰ ποῖον τρόπο εἶναι γραμμένη, ἀφοῦ ὅμως ἡ Διεύθυνση τοῦ Νουμᾶ τὴν ἔκρινε ἀνάξια νὰ δημοσιευθῇ, καλὰ ἔκαμε καὶ δὲν τὴ δημοσίεψε, φτάνει νὰ τὸ ἔκαμε ἀμερόληπτα. Ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἔκαμε καλὰ ἡ Διεύθυνση τοῦ Νουμᾶ εἶναι νὰ δείξῃ τὴν κριτικὴ αὐτὴ στὸν Παλαμᾶ καὶ τὸ χειρότερο νὰ δημοσιέψῃ ἀπάντησιν τοῦ Παλαμᾶ γιὰ κριτικὴ, ποὺ δὲ δημοσιεύτηκε, πράγμα ποὺ δὲν ἔπρεπε νὰ κάνῃ οὔτε ὁ Παλαμᾶς. Μὲ τὴν πράξιν αὐτὴ ἡ Διεύθυνση τοῦ «Νουμᾶ» ἀπεδείχτηκε — χωρὶς νὰ τὸ νοιώσῃ ἴσως — μεροληπτικὴ καὶ ἀδικη καὶ γιὰ νᾶρθῇ τὸ δίκιο στὸν τόπο τοῦ πρέπει νὰ δημοσιέψῃ τώρα καὶ τὴν κρίσιν αὐτὴ τοῦ Γιαννιδιοῦ, ὅσο ἐνάντια κι’ ἂν εἶναι γιὰ τὸν Παλαμᾶ, γιατί ὁ Παλαμᾶς δὲν ἔχει νὰ χάσῃ τίποτα, ἀφοῦ ἀναγνωρίστηκε πιά ὁ πρῶτος ἀπὸ τοὺς ζώντας σήμερα ποιητὲς μας, ὁ τρίτος δὲ μετὰ τὸ Σολωμὸ καὶ Βαλαωρίτη. Εἶπα παραπάνω ὅτι δὲν ξέρω τί λέγει ἡ κρίσις τοῦ Γιαννιδιοῦ, γιὰ τὴν αὐτοκριτικὴ τοῦ Παλαμᾶ, ἀλλὰ νομίζω ἀτράνταχτα ὅτι τὸ ἔθνος μας πρέπει νὰ χρωστᾷ εὐγνωμοσύνη στὸ Βασιλικὸ ποὺ ἔγραψε τὴν αὐστηρὰ καὶ ἐν μέρει ἀδικη κριτικὴ του γιὰ τὸν Παλαμᾶ κι’ ἀνάγκασε τὸν Ποιητὴ νὰ κάμῃ τὴν αὐτογραφία του, ν’ ἀποκαλύψῃ τὴν